

pohľad = dom, dedina; makropohľad = región.

Pravidelne sa mi stalo, že som mal veľký problém, ktorý z paralelných workshopov si vybrať, tu je príklad jednej takej šestice tém:

- pôda, voda, rybolov v rukách miestnych obyvateľov,
- migranti, poľnohospodárski a potravinárski robotníci a ich práva,
- sedliacka agroekológia, semená a biodiverzita,
- alternatívne obchodné systémy a globálna sila korporácií,
- teritoriálne trhy a potravinové distribučné systémy,
- spoločná potravinová a farmárska politika, SPP, hygiena potravín.

Výskum a prax

V oblasti výskumu sa definovali problémy ako napríklad, že je uzavretý v inštitúciách, texty sú dlhé a ťažko zrozumiteľné, výsledky často spoplatnené, ale aj to, že farmári nevedia definovať problém.

Podnety na riešenia: výskumníci by mali vyjsť von a hľadať témy v teréne, urobiť zrozumiteľné, zaujímavé, skrátené výstupy pre prax (nikto nebude čítať 200stranový elaborát), pozývať výskumníkov na neformálne stretnutia.

Z ďalšieho rokovania vyplynulo, že mimovládne organizácie sú schopné robiť výskum efektívnejšie ako výskumné ústavy a že aj woofing ako celosvetové príležitosti na ekofarmách môže byť použitý v tomto smere. Pre prax je nevyhnutné, aby sa robil výskum horizontálne a bol spojený s výmenou nápadov a výstupov. Aby znalosti z výskumu boli okamžite prenositeľné do praxe a prax sa vyjadřila k tomu, aký to má pre ňu význam. Je

potrebné zaznamenať staré miestne znalosti, avšak najdôležitejšie je, zamerať sa na cieľ. Zazneli aj hlasy, že ak vo východnej Európe bude silná potravinová suverénita, tak bude v celej Európe potravinová suverénita.

V jednotlivých workshopoch sa hovorilo i o voľnom obchode, vylúčňovaní vidieka, či poľnodotáciách, ktoré by bolo vhodné demokratizovať, aby 80 percent dotácií neskončilo u 20 percent farmárov. V Nemecku urobili pred pár rokmi anketu, do ktorej sa zapojili tisíce ľudí, ktorí v nej mali rozdeliť 100 eur na rôzne dotácie pre farmárov podľa svojich priorít. „*Chceme verejné politiky, ktorí pomáhajú roľníkom!*“ znelo na stretnutiach.

Dalšie témy boli:

- zdieľanie znalostí,
- politiky pre kvalitné potraviny a farmárčenie,
- biodiverzita a tradičné semená v potravinovom systéme,
- rozvoj vzťahov medzi výrobcami a zákazníkmi,
- prístup ku kvalitným potravinám.

2017 – Rok trvaloudržateľného turizmu

Účastníci si niekoľkokrát spomenuli 17 cieľov udržateľného rozvoja, schválených OSN v roku 2015.

O potrebe školení, vzdelávaní a komunikácii naviazanej na ostatné oblasti sa hovorilo v súvislosti s vyhlásením OSN-FAO rok 2017 za rok trvaloudržateľného turizmu ako cesty k ďalšiemu rozvoju. Diskusie na aktuálne témy – utečenci a migranti, starnutie poľnohospodárov a miznutie fariem, pričom napríklad vo Švédsku od roku 1995 stratili 80 percent mliečnych farmárov – mali značne búrlivý priebeh.

Účastníci sa zhodli na tom, že z pôdy sa stala komodita a politiky sú zamerané na medzinárodný obchod. S témou pôdy súvisí napríklad informácia kolegov zo Škótska, kde majú zákon, ktorý umožňuje nákup pôdy aj miestnym komunitám, pričom tieto môžu byť prioritizované. Všetci sa zhodli na tom, že je potrebné vymieňať si osivá. Pri finalizácii lokálnych potravín je najväčší problém s hygienickými pravidlami.

O tom, že priestor na zlepšenie vidia v zelenom verejnom obstarávaní a dobrovoľných príručkách ohľadom hygieny potravín sa zhodli všetci. „Farmári budú tým úspešnejší, čím viac budú spolupracovať s obyvateľmi miest a s mládežou“.

Európa je ešte stále považovaná za funkčný projekt, avšak spoločnú poľnohospodársku politiku treba podrobiť kritike a Brexit nám dáva na to príležitosť.

Autor?

POTRAVINOVÁ SUVERENITA

Nyeleni fórum – protiklad priemyselnému potravinovému reťazcu

V dňoch 26. až 30. 10. 2016 sa rumunskom Kluži (Cluj-Napoca) stretlo 500 účastníkov zo 40 krajín sveta na 2. európskom stretnutí (prvé bolo v roku 2011). Stretnutie sa konalo v uvoľnenej atmosfére, pričom sa uskutočnilo približne 100 workshopov. Veľa vecí bolo organizovaných na dobrovoľnej báze, napríklad 40 tlmočníkov prekladajúcich do 9 jazykov, účastníci boli vyzývaní na organizovanie vlastných pracovných či kontaktných skupín po skončení oficiálneho programu, nazvaných otvorený priestor (openspace) i na umývanie riadov v kuchyni a vždy sa ich niekoľko našlo. To, že potraviny boli od regionálnych farmárov, nás samozrejme tiež veľmi potešilo.

Naše témy

Rozprávalo sa o veľa veciach, napríklad o tom, že

- za posledných päť rokov sme v európe stratili 20 percent fariem,
- potravinový farmársky systém je pokazený a treba ho zmeniť, pričom bolo spomenuté hlavne korporátne poľnohospodárstvo a chémia v potravinách,
- je potrebné zvýšiť podiel priameho predaja ako i vzdelávací potenciál jedla,
- koncentrácia vlastníctva pôdy je v súvislosti s potravinovou suverenitou kontraproduktívna.

Účastníci hovorili i o rozdieloch v prístupe k pôde v jednotlivých krajinách. Informácie o situácii v Čechách, kde minister financií vlastní už skoro 50 % percent pôdy a to, že na Ukrajine skupujú pozemky arabi, pričom úrodnú černoziem nakladajú na vagóny a odvážajú do púšte, boli pre nás alarmujúce. Hlavne v kontexte situácie na Slovensku, kde už máme okresy, v ktorých je polovica poľnohospodárskej pôdy v rukách zahraničných investorov. Ďalšou témou boli „mestské záhrady“, ktorá je aktuálna v celej Európe. Stále viac obyvateľov miest sa venuje tejto aktivite. Pre nás roľníkov je to dôkaz, že styk s pôdou je človeku prirodzený.

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) Európskej únie je nastavená na veľkých, na podporu exportu a nie na regionálne potraviny pre miestnych ľudí. Prevážame potraviny niekedy aj pochybnej kvality krížom-krážom po svete a pritom vieme, že potraviny sú najbezpečnejšie, keď sa skonzumujú tam, kde sa vyrobili. Je nutné zdemokratizovať SPP pre širokú verejnosť. Z diskusie vyplynulo, že potrebujeme jednoduchý slogan, ktorý výstižne spojí poľnohospodárstvo, životné prostredie a zdravie. Zazneli aj rôzne návrhy na zmenu SPP, podporu regionálnych potravín a produkčné systémy. Všetci sme sa zhodli, že súčasný takmer 60ročný model, ktorý nemá vo svete obdobu, je potrebné prispôbiť dobe a očakávaniam zákazníkov z 21. storočia.

Semená

Pri semenách a rozmnožovacom materiáli sa hovorilo hlavne o slobode pri ich predaji a výmene ako aj o biodiverzite, ktorá neustále klesá.

Počas stretnutia zazneli aj hlasy, že v súvislosti s klimatickými zmenami by bolo vhodné výskum viac zamerať na malých poľnohospodárov, či SPP premenovať na „európsku potravinovú politiku“.

Pri otázke: čo je vlastne lokálna úroveň, sa prijal výstup, že je to tak ďaleko, ako človek dokáže dôjsť za jeden deň. Mikro

O sociálnych právach sezónnych robotníkov ako modernom otroctve hovorili hlavne rakúski kolegovia, ktorí pre nich vytvorili aj viacjazyčnú príručku, aby vedeli o tom, aké majú práva a neboli vykoisťovaní.

Život pro krkonošské louky? LIFE CORCONTICA!

Procházíte-li se s oblibou po krkonošských kopcích a loukách, zajistě vám neuniklo, že zdaleka ne všechny z nich jsou v létě posety různobarvnými květy.

Čím to?

I přes stávající péči místních hospodářů, dochází k pozvolné degradaci luk. Na rozdíl od drobných bylinných druhů vyhovuje současný režim obhospodařování trsnatým druhům trav, jako je například medyněk měkký, nebo třtina chloupkatá. Tyto trsnaté trávy ukázkově reprezentují svou životní strategii, protože s úspěchem vytváří pro ostatní luční rostliny neproniknutelný koberec. S každoročním rozšiřováním těchto travních „kobereců“, dochází k úbytku kvalitní píce, kterou ocení především drobní chovatelé a myslivci.

Botanici Správy KRNP zmapovali krkonošské louky a vybrali 29 nejceněnějších horských lučních enkláv, kterým bu-

de díky projektu LIFE CORCONTICA věnována dlouhodobější péče, jako je kosení a hrabání luk, výřez nežádoucích náletových dřevin a likvidace invazivních druhů rostlin. Pro potřeby projektu je každoročně sestavena pětičlenná pracovní skupina, která podporuje tradiční hospodaření speciálními zásahy.

Jelikož je práce na loukách mnoho, pomáhají nám také soukromí hospodáři. Velkou část stanovišť obhospodařují místní chovatelé pastvou ovcí, koz a skotu. Ve Sklenářovicích, bude vystaven pastevní areál pro cca 200 ovcí tak, aby bylo umožněno pomalé, extenzivní spásání zdejších pastvin.

Nejen zde se totiž vyskytují vzácné orchideje jako například prstnatec bezový a májový, vstavač mužský, či růžově kvetoucí pětiprstka žežulník.

<http://life.krnap.cz/pro-verejnost/>

FOTO – archiv Bio

GLOBÁLNÍ DOHODA Z PAŘÍŽE

Od listopadu globálně platí klimatická dohoda z Paříže. Přidáme se k ochraně klimatu a modernizaci ekonomiky domácí a komunitní obnovitelnou energetikou?

Přelomová dohoda o ochraně klimatu z Paříže vstoupí zítra celosvětově v platnost. Uplyne totiž lhůta třiceti dnů od splnění podmínek platnosti. Pro ČR jako zemi s nízkou energetickou efektivitou a vysokými emisemi CO₂ na osobu má praktická aplikace dohody velký význam. Kromě průmyslu, dopravy a dalších odvětví [2] mají i obce a občané velké možnosti, jak přispět ke snížení emisí skleníkových plynů.

Podle expertních studií mohou střešní fotovoltaické systémy vyrábět v roce 2030 ročně 3,5 TWh elektřiny, větrné elektrárny pak 8,7 TWh. Tím by také ušetřilo jedenáct a půl milionu tun oxidu uhličitého ročně, nahradili adekvátní část současné výroby (převážně uhlé) elektřinou. Rozvoj obnovitelných zdrojů se podle Hnutí DUHA má stát jedním – avšak zdaleka ne jediným – z klíčových směrů pro naplnění českého podílu na schválené globální klimatické dohodě. Výše zmíněné rozumné možnosti jejich rozvoje v nejbližších patnácti letech odpovídají deseti procentům celkových emisí oxidu uhličitého ČR nebo také více než čtyřnásobku zastaralé uhlé elektrárny Chvaletic.

Větrná energetika bude ještě zhruba deset let potřebovat rozumnou podporu, aby konkurovala (nepřímou, ale zato masivně) dotovanému uhlí. Uhlé elektrárna znečišťuje ovzduší, což působí akutní i chronické zdravotní komplikace a zvýšenou pracovní neschopnost. Stát, firmy i občané tak platí za tu výrobu elektřiny z uhlí, kterou by mohli nahradit střešní fotovoltaiky a obecní větrníky, dle výpočtů Centra pro otázky ži-

votního prostředí Univerzity Karlovy ročně 4,5 miliardy korun ve zdravotním a nemo-cenském pojištění. Zemědělci zase ročně přijdou o 100 milionů korun kvůli dopadům znečištění na zemědělskou produkci. A tato čísla nezahrnují další externí negativní dopady, například škody způsobené znečištěním vzduchu na budovách nebo vlivy na divoce žijící rostliny a živočichy.

Větrná energetika je však také šancí pro průmysl a zaměstnanost. Spočítala to studie připravená experty ze společnosti SEVEN pro odbory energetiků, podnikatele v oboru a Hnutí DUHA. Během příští dekády u nás může vzniknout nejméně 1 503 nových, stálých pracovních míst, z toho bezmála 80 % ve výrobním průmyslu. Kolem roku 2050 může sektor dávat práci nejméně 5 583 lidem, pokud stát obnoví přiměřenou podporu pro obecní a občanské větrné elektrárny. Čistá elektřina ze střešních fotovoltaických elektráren zase posílí soběstačnost domácností a sníží jejich závislost na velkých elektrárenských společnostech. Český Parlament se v listopadu chystá na první čtení klimatické dohody. Nakonec musí smlouvu ratifikovat prezident Miloš Zeman. Na zítřejší globální vstup dohody v platnost to však nemá vliv.

Jiří Koželouh, programový ředitel Hnutí DUHA, řekl: „Od zítřka definitivně platí, že Česká republika – stejně jako ostatní státy světa – musí dle pařížské klimatické dohody začít směřovat k budoucnosti bez fosilních paliv. Výroba domácí čisté elektřiny však zajistí i víc než ochranu klimatu: čistší vzduch, nižší účty lidí i firem, větší soběstačnost obcí i domácností a nová pracovní místa. Stát by měl dát přiměřenou podporu obecním a občanským projektům větrných elektráren.“

ENERGIE PRO BUDOUCNOST

Za účasti kamer České televize proběhlo v Hudebním divadle Karlín slavnostní vyhlášení soutěže E.ON Energy Globe, která oceňuje projekty a inovativní nápady z oblasti ochrany přírody a úspory energií. Projekty byly oceňovány v pěti kategoriích. V každé kategorii byly nominovány odbornou porotou dva projekty, mezi kterými následně rozhodla veřejnost v on-line hlasování.

První na programu bylo vyhlášení kategorie Kutil, kde zvítězil **Jaromír Máz**, který vlastnoručně vyrábí ekologické dopravní prostředky, jako je třeba elektrokoloběžka nebo auto na solární pohon. Obdržení šek prý ihned investuje do nákupu 3D tiskárny, případně soustruhu, takže se určitě můžeme těšit na další zajímavé vynálezy z jeho domácí dílny. V kategorii firma zvítězil **Hotel Na Farmě**, za nějž přišel převzít cenu jeho ředitel Ondřej Sulženko. Hotel je propojený s farmou a bioplynovou stanicí, což přináší možnost zachovávat přirozený přírodní koloběh – co se zaseje, to se také sklídí a do posledního zrníčka zužitkuje, odpady nevyjímaje. V kategorii Stavba obsadil první místo **dům nad vodopádem z Telče architektů Jiřího Ondráčka**, který tam žije se svojí rodinou. Jeho projekt získal i hlavní cenu diváků z Hudebního divadla Karlín, kteří měli také možnost připojit se dodatečně k hlasování. V kategorii mládež zvítězil **Ekotým žáků ze Základní školy J.V. Sládka z města Zbiroh**, který vede **Mgr. Andrea Tláskalová**. Děti zde mají možnost se již od raného věku pouštět do ekologických projektů, kde nad očekávání i svých kantorů excelují a svou činností si je zvládnou i financovat.

Vítěz v kategorii obec se stal i hlavním vítězem E.ON Energy Globe Awards ČR 2016, který bude naši zemi reprezentovat na celosvětovém vyhlášení, kde je čeká konkurence až 180 projektů. Stala se jím **obec Haňovice, za kterou přebíral cenu starosta Arnošt Vogel**. V obci se podařilo zneškodnit černou skládku, která málem způsobila přírodní katastrofu, díky bioplynové stanici oživit činnost Kulturního domu a zahájit právě probíhající výstavbu skleníků, které přinesou nová pracovní místa pro obyvatele.

Vojtěch Konečný